

Záró konferencia – a folytatás ígéretével

A Pest megyei „tudásexpressz”

2009. szeptember 1-jén indult és hivatalosan 2011 áprilisának utolsó napján zárult az a TÁMOP-projekt (TÁMOP 3.2.4-08/1/KMR-2009-0020), amelynek konzorciumi résztvevői – a program méltó befejezéseként – beszámoló, összefoglaló, értékelő konferenciát rendeztek Szentendrén, a Pest Megyei Könyvtárban, április 13-án. A résztvevő intézmények – a programot vezető Pest Megyei Könyvtár mellett az érdi Csuka Zoltán Városi Könyvtár, a Gödöllői Városi Könyvtár és Információs Központ, a gödöllői Damjanich János Általános Iskola és a váci Katona Lajos Városi Könyvtár – egyrészt ünnepelték a programsorozat sikeres lezárultát, másrészt átadták húszhónapnyi együttes munkálkodásuk megannyi tapasztalatát, harmadrészt ígéretet tettek arra, hogy a megye könyvtárainak szoros együttműködése folytatódni fog.

A pályázat *A könyvtári hálózat nem formális és informális képzési szerepének erősítése az élethosszig tartó tanulás érdekében* címet viselte, és amelynek célját egyszerűbben úgy lehetne megfogalmazni, hogy olyan feladatokat végeztek el a konzorciumban részt vevő közgyűjtemények, intézmények – a budapesti Pont Kiadó bevonásával –, amelyek megalapozzák az általános iskolás korosztályban az egész életen át tartó tanulás készségét, kialakítják az arra való fogékonyságot. A kulturális és oktatási intézmények, azaz a könyvtárak és az általános iskolák együttműködésének hagyományosabb és újszerűbb módjait próbálták ki Érden, Gödöllőn, Szentendrén és Vácott. A legfőbb cél olyan szolgáltatások és programok kialakítása volt, amelyek elősegítik a nem formális tanulóhoz és képzéshez, illetve az elektronikus információkhoz való egyenlő esélyű hozzáférést. A gyakorlatban mindez azt jelentette, hogy a 6–14 éves, általános iskolai korosztályú gyerekek és szüleik, valamint a velük kapcsolatban álló pedagógusok, továbbá a hátrányos helyzetű, különleges nevelési igényű fiatalok is ugyanolyan eséllyel jussanak hozzá a hagyományos és elektronikus köz- és iskolai könyvtárak szolgáltatásaihoz, mint bárki más.

A pályázatban az élethosszig tartó tanulást megalapozó, fundamentális jelentőségű olvasáskultúra fejlesztésére kidolgozott feladatokat a szervezők három csoportra bontották:

- olvasóvá nevelést segítő programok,
- az informális tanulást támogató feladatok,
- a hátrányos helyzetűeket kedvezőbb szituációba segítő teendők.

Mindhárom feladattípusban voltak egyszeri és voltak egy éven át tartó, folyamatos programok. A konzorcium valamennyi résztvevő intézménye három meghatározott témakörben olvasási, tanulási versenyt hirdetett településük általános iskolásainak.

A *Természet kalendárium*a az évszakok változásaihoz, a természet folytonos megújulásához köthető természetismereti, földrajzi, biológiai, néprajzi, kultúrtörténeti és irodalmi barangolásra hívta a tanulókat. A feladatok kivált arra irányultak, hogy a 10–14 évesek megfigyeljék és megértsék a természet és a társadalom összefüggéseit, kölcsönhatásait, miközben gyakorolják a könyvtári tájékozódás eszközeinek használatát. A munka menete a következő volt: a könyvtári tagsággal rendelkező gyerekek személyesen regisztráltak a konzorciumban részt vevő könyvtárak valamelyikében. A havonta megjelenő feladatfüzetek segítségével az évszakok váltakozásának tükrében az élő és élettelen természet jellegzetességeit kutatták és ismerték föl. A feladatok sokaságában helyet kaptak a növény- és állattani, a természethez köthető néprajzi kérdések, játékos feladatsorok, amelyek megoldásához a természet megfigyelésén túl könyvtári dokumentumokra is szükségük volt (pl. olyan idézetek gyűjtése, amelyekben előfordul a hóvirág). A negyedévente begyűjtött kitöltött feladatlapokat a program gazdája értékelte, az elért pontszámokat a tanulónak elküldte. A legjobb eredményt produkáló kisdiákoknak a Pest Megyei Könyvtárban vetélkedőt rendeztek, ahol ezzel egy időben kiállították a legeredményesebb pályázók füzetét is.

A *Rejtvények és rejtélyek a matematikában* projekt a szorosan vett matematika mellett a kombinatorika és a logika készségeit volt hivatott fejleszteni, éspedig olyan módon, hogy a két korcsoport (9–11 és 12–14 évesek) természetes kíváncsiságára, illetve az iskolában megszerzett tudására alapozott. A cél a matematikai látásmód és a logikus gondolkodás fejlesztése, ezek serkentése volt. A könyvtárgat gyermekek ebben a programban is regisztráltatták magukat valamelyik könyvtárban, itt is havonta kaptak új feladatsorokat, amelyeket játékos módon (pl. meseszeplők, irodalmi és történelmi alakok „segítségével”) kellett megoldaniuk, mégpedig számítógéppel. A szoftver csak a helyes megoldás után engedte tovább lépni a versenyzőt a következő feladathoz, így nem volt lehetőség kikerülni a nehezebb példákat. Az egy évig tartó verseny lezárultával a legeredményesebb tanulók ajándékot kaptak.

A *Diótörő – fejtörő* ugyancsak tizenkét hónapos program volt, és az ének-zenei ismereteket bővítette. Célja, egyben módszere a zene és az irodalom értékeinek összekapcsolása volt, szintúgy könyvtárhasználat útján, amelybe egyként beletartozott a kézikönyvek tanulmányozása és az interneten történő tájékozódás.¹ A versengésben való részvétel feltétele ezúttal is könyvtári tagság és regisztráció volt. A programsorozat alapját a *Diótörő* című mesebalett alkotta, ennek az anyagán gyarapíthatták ritmikái és dallamirási ismereteiket, a számítógépes program pedig lehetővé tette a folyamatos önellenőrzést. A feladatsoron végighaladva a gyerekek megismerkedtek a szvit cselekményével, szereplőivel, a táncok karakterével, ritmusával – kiegészítve bizonyos zenetörténeti ismeretekkel (pl. Csajkovszkij élete és más alkotásai). A zenei fejtörő első három helyezetteje jegyet kapott az Operaházba.

---

1 A konferencia előadói egyöntetűen hangsúlyozták, hogy a verseny idején folyamatosan felhívták a tanulók figyelmét: az interneten hozzáférhető adattömeg jelentős része ellenőrizetlen, megbízhatatlan vagy hamis információt jelent. A bizonyos és bizonyított ismeretekhez a kézikönyvek segítségével juthatnak vagy ezek révén ellenőrizhetik a netről származó adataikat.

Az iskolai tantárgyakhoz kapcsolódó tudáspróbaikon túl a konzorciumi projekt talán legsikeresebb, legtöbb gyermeket aktivizáló része az *Élmény- és matricagyűjtő program* volt. Ebben a gondolkodó olvasásra, illetve az esztétikai érzék fejlesztésére ösztönözték a tanulókat és pedig a gyermeki gyűjtőszervevény kihasználása révén. A résztvevő két korcsoport – a 8–11 éves, illetve a 12–14 éves korosztály – regisztrált tagjai a konzorciumban résztvevő könyvtárak valamelyikében kaptak egy 25 könyvcímből álló listát, amelyből tízet kötelező volt elolvasni. Minden jelentkező kapott egy színes olvasóalbumot, amelyben a személyes adatok és a versennyel kapcsolatos tudnivalók mellett helyet kaptak a kötetekre vonatkozó kérdéssorok is. Minden könyv elolvasása után a gyerekek elbeszélgettek a műről a könyvtárossal, megválaszolták a cselekményre, a szereplőkre stb. vonatkozó kérdéseket, majd igazolásul kaptak egy-egy matricát, amit beragasztottak az olvasóalbumba. A program végén a városonként legtöbb könyvet olvasó öt-öt gyermek könyvvásárlási utalványt kapott jutalmul, a legtöbb matricát összegyűjtő iskola pedig az „Olvasó iskola” cím elnyerése mellett 110 000 forint értékű könyvutalványban részesült. (Érdekességként megjegyzendő, hogy az olvasási verseny abszolút győztese, egy tízéves kisfiú 280 könyvet olvasott el.)

A gyermekeknek szóló feladatsorok és vetélkedők mellett a projektben konferenciák megrendezése is szerepelt. Tudnivaló, hogy a magyar iskolások szövegértése meglehetősen gyöngye színvonalú, és ez – a dolog természeténél fogva – erősen befolyásolja valamennyi iskolai tananyag elsajátításának eredményességét. A bizonytalan, színvonalatlan szövegértés az iskolai tanulmányok lezárulta után is kihat az egész életen át tartó tanulás lehetőségeire, ilyenformán a pályázati programba bekerültek az olvasástudományok eredményeit ismertető konferenciák, előadások. Ezekben a gyermekekkel foglalkozó pedagógusok, könyvtárosok, szülők és érdeklődők vehettek részt a konzorciumban részt vevő intézmények szervezésének köszönhetően. E programot támogatására született meg a Pont Kiadó jóvoltából *Az olvasás védelmében* című tanulmánykötet, Szávai Ilona összeállításában.² A rendkívül tartalmas és igényes kivitellű kötetet a szervezők eljuttatták Pest megye községi és iskolai könyvtáraiba. Ugyancsak az említett célt szolgálta a két alkalommal megrendezett ingyenes biblioterápiás képzés, amelyen a megyében dolgozó gyermekkönyvtárosok, pedagógusok, szülők vehettek részt. Megismerhették a biblioterápiának az olvasás- és személyiségfejlesztésben megnyilvánuló lehetőségeit.

A háromféle tematikus tudáspróba, az olvasási verseny, illetve az olvasáspedagógiai konferenciák és képzések mellett a projektben hangsúlyos szerepet kapott a távolról elérhető könyvtári szolgáltatások fejlesztése is. A konzorcium tagjai olyan könyvtári portálokat terveztek meg, amelyeket majd Pest megye valamennyi könyvtára használhat. Magyarán olyan könyvtári honlap-vázlat készült el, amelyet egy-egy kis könyvtárnak „csak” a maga sajátos, helyi jellegzetességeket mutató anyagaival kell megtöltenie, tartalmassá tennie. A projektnek ez a fejezete jelentős előrelépés volt azon az úton, amelynek végén a könyvtárhasználók, az érdeklődők, a fiatal és felnőtt kutatók otthonukból – interaktív kapcsolatrendszer útján – a nap

---

2 Az olvasás védelmében. Olvasáskutatási tanulmányok. Összeáll. és szerk. Szávai Ilona. Bp., Pont Kiadó, 2010. 185 p. Ism: Bartók Györgyi: „az embert semmi sem jellemzi olyan jól, mint a könyv”. = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2010. 6. sz. 54–58. p.

24 órájában hozzáférjenek a könyvtári információkhoz, a honlapokon fellelhető adatbázisokhoz. Az új honlapok segítségével keresni lehet a katalógusokban, megállapítható lesz az adott könyv státusza (pl. kikölcsönözték vagy kézikönyvtári műről van szó), elő lehet jegyezteni, ellenőrizhetővé válnak a kölcsönzési adatok, hátridőt lehet hosszabbítani. A honlapokon természetesen informálódni lehet a könyvtári rendezvényekről, a szolgáltatásokkal kapcsolatos tudnivalókról; hozzáférést nyújt a gyengénlátóknak vagy éppen a magyarul nem beszélők számára is.

A Pest megyében általánosan használt Szikla21 könyvtári program fejlesztésével a könyvtárak az országos lelőhely-nyilvántartáshoz kapcsolódhatnak, lehetővé téve, hogy az érdeklődők bárhol, bármikor elérjenek bizonyos szolgáltatásokat. Ide kapcsolódik az a terv, hogy a pályázat befejezése után a könyvtárosok továbbképzése folytatódik angol szaknyelvi, webszerkesztői, prezentációkészítési tanfolyamokon.

Összesen 62 000 bibliográfiai tétel formájában vált elektronikusan elérhetővé a Pest megyei iskolai könyvtárak állománya. Gödöllő valamennyi általános iskolai könyvtárának, illetve a konzorciumi tagok térségében működő oktatási intézmények könyvtárainak katalógusa immár egyszerre érhető el.

Az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával megvalósult projekt csekély mértékű bútorbeszerzésre is lehetőséget adott, néhány könyvespolc, fotel, szék, asztal, kiállítási paraván beszerzésére nyílt alkalom.

Az április 13-i záró konferencián a konzorcium tagjait képviselő intézményvezetők rövid előadásaikban, prezentációval kísért beszámolóikban nem a program főntebb ismertett közös teendőiről, a minden intézményben megoldott feladatokról számoltak be, hanem azokból a helyi sajátosságokból következő plusz feladatokról, speciális vállalkozásokról (játékokról, rendezvényekről), amelyek csak arra az adott településre voltak jellemzőek. Szávai Ilona, a Pont Kiadó igazgatója, *Az olvasás védelmében* című tanulmánygyűjtemény szerkesztője a kiadó és a konzorcium együttműködésének sikerességét méltatva beszámolt a kiadvány elkészítésének körülményeiről, a kötet fogadtatásáról. Ez utóbbi sikerességét mi sem mutatja jobban, mint azon túl, hogy elfogyott 1500 példány, elkészült a második kiadás is.

Bazsóné Megyes Klára, az érdi Csuka Zoltán Városi Könyvtár igazgatója helyi „specialitásként” mutatta be a *Kalandozás az időben* című, gazdagon illusztrált módszertani tájékoztató³, amely az érdekes külön hozzájárulása volt a projekt sikeréhez. Fülöp Attiláné gödöllői könyvtárigazgató és Szűcs Józsefné a helyi Damjanich János Általános Iskola igazgatója arról a vállalkozásról számoltak be, amelynek eredményeként létrejött a város könyvtára és a város négy általános iskolája könyvtárainak közös katalógusa. Gödöllő ilyenképpen már elébe ment annak a várható és mindinkább körvonalazódó tendenciának, hogy a mostani forráshiányos időkben aligha lesz képes egy település valamennyi könyvtára megvásárolni az összes fontos kiadványt, sokkal takarékosabb és praktikusabb megoldás lesz a közös katalógusból kikeresni, melyik könyvtárban található meg a szükséges kiadvány, s oda megy el kölcsönözni az érdeklődő olvasó. Mándli Gyula, a váci Kátona Lajos Városi Könyvtár igazgatója a városukban működő Cházár András Iskola fogyatékos tanulói számára összeállított programjaikat ismertette, amelyek

---

3 *Kalandozás az időben*. Az integrált művészeti nevelés lehetőségei a könyvtárban. (6 részből álló foglalkozássorozat.) Szerk. Nida Judit. Érd, Csuka Zoltán Városi Könyvtár, 2010. 70 p.

megalapozták a könyvtár és a sajátos nevelési igényű tanulókat oktató intézmény további együttműködését is. Mándli Gyula tehát a hátrányos helyzetű, illetve fogyatékkal élő olvasók – vagy éppen nem olvasók – könyvtári elérésének lehetőségeiről, módszereiről adott érdekes tájékoztatást.

Az egész pályázati projekt és a záró konferencia tanulságait összegző beszédében Biczák Péter, a Pest Megyei Könyvtár igazgatója a húsz hónapos munka summáját fogalmazta meg ekképpen: „*Újra divatba hoztuk, hogy könyvtáros és gyermek párbeszédet folytasson*”. Vagyis fölhívta a figyelmet arra a már-már elfeledni látszott evidenciára, hogy a legnagyobb pedagógiai hatást, a nevelést, a gyermeki személyiség fejlesztését a személyesség varázsával, a közvetlen nevelő–növény-dék, tanár–diák kapcsolattal lehet elérni. Mert semmilyen gazdag könyvvállomány, semmilyen korszerű technikai berendezés, eszköz vagy intelligens szoftver nem pótolhatja a nevelő személyiségének kisugárzását, a lélektől lélekig érő kapcsolat meghittségét, az intellektus meggyőző erejét, az empátia fogékonyságának példáját. Nincs az a rafinált metódus, eszköz, eljárás vagy technika, ami a nagy hatású nevelő személyiség – ha tetszik, karizma – helyébe léphetne.

Az április 13-i záró konferencia valamennyi előadója hitet tett amellett, hogy a TÁMOP-projekt hivatalos lezárulása után is együtt marad a húsz hónapi munka nehézségeiben és sikereiben összekovácsolódott csapat. Érd, Gödöllő, Szentendre és Vác gyermek- és iskolai könyvtárosai, pedagógusai a folyamatos és intenzív együttes munkálkodás programját fogalmazták meg. Így lett a záró konferencia a folytatás ígérete.

Mezey László Miklós